

بررسی تأثیر مؤلفه‌های روانشناختی - اجتماعی تهدیدات امنیتی نظامی،
تعلقات ایلی و ائتلاف کاندیداها، بر مشارکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی
(مورد مطالعه شهرستان‌های بویراحمد و دنا در سال ۱۳۹۸)

ابراهیم دباغ امینی^۱ | مهرداد نوابخش^۲

چکیده

حرکت مطلوب جامعه معاصر ایران از حالت سستی به مدرن، نیازمند مشارکت سیاسی شهروندان است و انتخابات، پذیرش مسئولیت در جامعه خویش است. هدف از انجام این پژوهش، بررسی علل روانی - اجتماعی مؤثر بر مشارکت مردم استان کهگیلویه و بویراحمد در انتخابات مجلس شورای اسلامی می‌باشد. لذا تأثیر متغیرهای مستقلی چون نقش تهدیدات امنیتی و نظامی، وابستگی ایلی - طایفه ای و ائتلاف کاندیداها بر میزان مشارکت مردم در انتخابات بررسی شد. از نظر روش شناسی، این پژوهش با رویکردی کمی و با روش پیمایش، مبتنی بر بهره گیری از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری داده‌ها و نظرات پاسخ گویان، تدوین شده است. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش، تعداد ۳۸۴ نفر از زنان و مردان بالای هیجده سال شهرستان‌های بویراحمد و دنا در استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و تصادفی، چگونگی انتخاب و توزیع پرسشنامه مشخص شد. همچنین بر مبنای آزمون کولموگروف - اسمیرونف، مشخص گردید داده‌های متغیرهای ذکر شده از توزیع نرمال برخوردار نیستند لذا از آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن، برای سنجش میزان همبستگی متغیرهای مستقل و وابسته استفاده گردید. پس از محاسبه این ضرایب با کمک نرم افزار SPSS، چنین می‌توان استنباط نمود که بیشترین تأثیر به ترتیب، به نقش وابستگی ایلی و طایفه ای رأی دهندگان به کاندیداها، سپس به نقش ائتلاف کاندیداها با هم، و کمترین تأثیر، مربوط به تهدیدات امنیتی نظامی داخلی و خارجی بر مشارکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی مربوط است. نتیجه گیری: جهت گیری ایلی و طایفه ای و ائتلاف کاندیداها با هم افزایش مشارکت را در پی دارد. مشارکت در انتخابات، خطر تهدیدات امنیتی را کاهش می‌دهد.
کلیدواژه‌ها: انتخابات، مشارکت سیاسی، مجلس شورای اسلامی، ائتلاف.

۵۴

سال چهاردهم
تابستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۱/۰۹/۲۸
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۲/۰۲/۲۳
صص: ۹۹-۷۷

شاپا چاپ: ۵۱۶۲-۲۵۸۸
الکترونیکی: ۵۱۷-۲۶۴۵



DOR: 20.1001.1.25885162.1402.14.2.4.1

navabakhsh@srbiau.ac.ir

۱. دانشجوی مقطع دکتری، رشته جامعه شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادتمام، گروه جامعه شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران.

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است، تا جاییکه او را حیوان مدنی الطبع^۱ نام نهاده اند. تعریف یاد شده از آن جهت دارای اهمیت است که انسان همواره به صورت جمعی زندگی کرده و نیازهای خود را به وسیله دیگران و به مدد آنان رفع کرده است (زارع و روهنده، ۱۳۹۴). انتخابات نیز در کنار دیگر سازوکارهای مشارکت مردم، به صورت انفرادی، جمعی، گروهی و صنفی، مهم‌ترین، بارزترین و قابل اندازه‌گیری‌ترین نوع مشارکت در عرصه سیاسی است. انتخابات از یکسو پایه‌های اجتماعی قدرت سیاسی را نشان می‌دهد و از سوی دیگر، ملاک خوبی برای ارزیابی توزیع قدرت در جامعه است (عیوضی، ۱۳۸۵). اما مشارکت سیاسی به هر عملی که با انگیزه سیاسی انجام شود، مانند رأی دادن، کمک نقدی و پرداخت پول و امکانات، ارتباط یا عضویت در یک حزب سیاسی، تلاش برای یک مقام دولتی، تحریم یک کالا، شرکت در راهپیمایی، اعتراض خشونت‌آمیز و امثال این‌ها گفته می‌شود (برادویل، ۲۰۱۶)^۲. لذا درحالی که شرکت در انتخابات به مهم‌ترین شاخص توسعه سیاسی جوامع تبدیل شده است اما میزان بالای مشارکت سیاسی مردم در زمینه تصمیمات و خط‌مشی‌های سیاسی، برفرهنگ و توسعه یافتگی فرهنگ سیاسی آن جامعه اثر گذار است و همانگونه که افت مشارکت و کاهش رغبت جامعه به مشارکت در امور ملی، باعث ناتوانی یک جامعه در رسیدن به اهداف اجتماعی درون و برون مرزی می‌شود، وجود مشارکت اجتماعی گسترده، ضمن افزایش سرمایه اجتماعی، موجب توانمندی اجتماعی برای حل و فصل مشکلات سیاسی و اجتماعی خواهد شد (طاها عشایری و دیگران، ۱۳۹۴). درپژوهش حاضر به بررسی مشارکت انتخاباتی از دو منظر روانشناختی و جامعه‌شناختی بهره می‌بریم. نظریه‌های جامعه‌شناسی سیاسی انتخابات بر این مناسبت که، بین‌گرایش‌های سیاسی افراد در انتخابات و شرایط اجتماعی و محیطی، رابطه مستقیمی وجود دارد (هیوود، ۲۰۰۲). موافقان تبیین‌های روانشناختی مشارکت، بیشتر توجه را به محرک‌های روانی و انگیزشی معطوف می‌دارند و معتقدند افراد در مشارکت بیشتر تحت تأثیر انگیزه‌هایی مانند مطلوبیت خواهی، اثرگذاری بر روند امور و ایجاد تغییرات، انجام وظیفه و انگیزه‌های مذهبی یا حزبی و ملی و محلی قرار دارند

1. Civil nature
2. Bradville

(پالمر و اشترن، ۱۳۷۲).^۱ لذا به اعتقاد آنان عوامل روانی و روابط عاطفی و احساسی که بین نامزدها و رأی دهندگان وجود دارد در شکل گیری رفتارهای اجتماعی و سیاسی مردم اهمیت به سزایی دارد.

چنانچه از دیدگاه روانی - سیاسی تحلیل رفتار انتخاباتی مکتب شیکاگو، ویژگی‌های رأی دهنده، گروهی که فرد بدان تعلق دارد، ویژگی‌هایی که او را به افراد و گروه‌های سیاسی حاضر در میدان سیاست منسوب می‌کند (رأی دهنده، کاندیداها و ویژگی‌های خاص آن‌ها از قبیل وابستگی حزبی، قومی و قبیله‌ای و نظرات کاندیداها در باب مسائل مختلف، نیازمندی‌ها درونی فرد) و انباشته‌ای از تجربه گذشته فرد در میدان سیاسی، تعیین کننده رفتار رأی دهی است. به این ترتیب، تجربه شرکت در انتخابات قبلی و احساسی که از نتیجه این مشارکت حاصل شده است، به علاوه ارزیابی نگرشی‌ای که درباره نظام سیاسی و عملکرد آن و نخبگان آن دارند، رفتار رأی دهی را تعیین می‌کند (بشیریه، ۱۳۸۶).

دیدگاه شناختی یا طرح‌واره افراد از نظام سیاسی و عناصر آن، یکی دیگر از تحلیل‌های رفتار انتخاباتی در حوزه روانشناسی سیاسی است. تمرکز دیدگاه شناختی بر شناخت افراد از محیط پیرامون خود متکی است. از این دیدگاه، ناتوانی فرد در تشکیل شناخت‌ها و طرحواره‌های مناسب از ارتباط خود با محیط مشکلاتی را برای او بوجود می‌آورد. براساس دیدگاه شناختی، هر کنشگر رأی دهنده سه طرحواره دارد: طرحواره از احزاب و گروه‌های سیاسی، طرحواره از کل نظام و طرحواره ایدئولوژیک. این طرحواره‌ها شناخت فرد و در نتیجه رفتار انتخاباتی او را تشکیل می‌دهند.

اما تحلیل رفتار انتخاباتی از دیدگاه روانشناسی سیاسی، بدون پرداختن به نظریه اینگلهارت^۲ کامل نخواهد بود. اینگلهارت می‌گوید: «رفتار رأی دهی افراد بر مبنای این که در کجای سلسله مراتب نیازها قرار داشته باشد تعیین می‌شود. به این ترتیب قشرهای مرفه‌تر باید به گروه‌های سیاسی دارای اهداف فرهنگی و گروه‌های کم درآمد، باید به گروه‌هایی با اهداف اقتصادی رأی دهند.» اینگلهارت به عبارتی در پی بسط اندیشه مازلو است. بر طبق این دیدگاه، با افزایش توان اقتصادی و اجتماعی افراد، میل آن‌ها به مشارکت موثر در زندگی سیاسی و اجتماعی افزایش می‌یابد. و در

1. palmer & Ashtern

2. Aynglhart

صورتی که مشارکت مؤثر امکان پذیر نشود یا رأی دادن، رفتاری بی حاصل تلقی شود، میزان سرخوردگی گروه‌های بالا دستی جامعه از رأی دادن بیشتر نیز خواهد شد. (دارابی، ۱۳۸۸)

اما در رابطه با وابستگی به هویت قومی یا ایلی و مشارکت سیاسی، ابتدا لازم است تعریفی از هویت قومی ارائه شود. هویت قومی، سنت فرهنگی مشترک و احساس هویتی است که قوم را به عنوان یک گروه فرعی از یک جامعه بزرگ تر مشخص می کند و اعضای هر گروه قومی را از لحاظ ویژگی های خاص فرهنگی از سایر اعضای جامعه خود متمایز می دانند. هویت قومی از نوعی آگاهی سرچشمه می گیرد و آگاهی اعضای یک گروه قومی از تفاوت در مؤلفه های هویت قومی از قبیل تبار و اجداد مشترک، افسانه ای یا واقعی، آگاهی تاریخی مشترک، فرهنگ مشترک، مخصوصاً زبان یا دین مشترک در مقایسه با گروه های قومی دیگر است که این آگاهی، باعث نوعی انسجام درونی در گروه می شود (احمدلو، ۱۳۸۱). اگر چه در جوامع در حال توسعه به دلیل فقدان شکل گیری و تثبیت نهادهای مدنی جدید و تشکل های واقعی حزبی که مبتنی بر پایگاه طبقاتی، منافع و اهداف مشترک سیاسی و اقتصادی باشد، یارگیری احزاب سیاسی و برنامه های انتخاباتی با تکیه بر شکاف های اجتماعی، قومی - مذهبی و روابط مرکز - پیرامون صورت می پذیرد. در این جوامع احزاب به جای تکیه بر طبقه اجتماعی که تکیه گاه فعالیت های حزبی و انتخاباتی در جوامع صنعتی محسوب می شود، از الگوی هویت اجتماعی و ویژگی های قومی که نفوذ ویژه ای برگزینش رأی دهندگان و حمایت حزبی دارند بهره می جویند (علی محمدی، ۱۳۹۱). نتایج یک پژوهش علمی نشان می دهد که تنها در ۱۴ کشور جهان اقلیت قومی قابل توجهی وجود ندارد و در این میان تنها چهار درصد جمعیت جهان در کشورهایی زندگی می کنند که تنها دارای یک گروه قومی هستند (برون، ۱۹۹۳). بررسی ساختار قومیتی جامعه ایران نیز نشان دهنده مجموعه متنوع و ناهمگونی از اقوام مختلف است که این تنوع قومی همراه با تفاوت های مذهبی، زبانی و فرهنگی دیده می شود. حضور و زندگی قومیت های مختلف چون فارس ها، لر ها، ترک ها، کردها، بلوچ ها، ترکمن ها و عرب ها در کنار یکدیگر و در چارچوب جغرافیای سیاسی واحد، نشان دهنده موزاییک فرهنگی - قومی، هویت و تمدن ایرانی است. براساس شاخص چند پارگی قومی، ایران رتبه ۴۷ ناهمگون ترین کشورهای جهان را از نظر تنوع

قومی و رتبه ۲۹ را از نظر تنوع زبانی دارد. بررسی الگوهای رأی دهی اقوام در استان های قومیتی کشور، نوعی جهت گیری در رفتارهای انتخاباتی اقوام را نشان می دهد (اکبری و فخاری، ۱۳۹۶). لذا با توجه به این تنوع در ایران، گسترش مشارکت سیاسی و گردش قدرت در بین نخبگان، یک مسئله حیاتی برای پویایی جامعه و دولت به حساب می آید. در این رابطه، «تد رابرت گر» معتقد است: کسانی که آرزومند نیل به جایگاه نخبگان هستند، تمایل زیادی برای کسب قدرت سیاسی دارند. فقدان چرخش نخبگان، بسیاری از آنها را در استفاده از استعداد های خود یا کسب پاداش هایی مناسب در ازای آن، باز می دارد و اگر آنها روزنه دیگری برای استعدادهای خود نیابند، همیشه دست به شورش می زنند. (گر، ۱۳۷۷)^۱ لذا باید توجه داشت که امروزه دیگر، برخوردار ی یک کشور از منابع و مواهب طبیعی «سرمایه» محسوب نمی گردد، بلکه مجموعه ای از سرمایه ها، از جمله بهره مندی از «سرمایه اجتماعی» منجر به تولید و افزایش قدرت ملی کشورها خواهد گردید. از شاخصه های سنجش قدرت نرم، میزان برخوردار ی ساکنین سرزمین از اعتماد و سایر مؤلفه های مطرح در حوزه سرمایه اجتماعی است. هیچ ملتی بدون برخوردار ی از قدرت نرم و ایجاد وفاق و همبستگی اجتماعی قادر به حرکت در مسیر تعالی و کسب اعتبار معنوی در جامعه جهانی نخواهد بود. این اعتماد در دو سطح مردم - مردم و حاکمیت - مردم قابل تجلی و بازتاب است. جهت سنجش سرمایه اجتماعی از سوی نظریه پردازان، مشارکت افراد جامعه در فرایند تصمیم گیری در نظر گرفته می شود (قدسی، ۱۳۸۹). از نظر هانس نای، قدرت پذیرفته شده نرم به اندازه قدرت فرمان دادن سخت، اهمیت دارد و اگر یک دولت بتواند قدرتش را در نگاه دیگران مشروع جلوه دهد با مقاومت کمتری در مقابل آرزوهایش مواجه خواهد شد. (کرایجه، ۲۰۱۲)^۲

کشور ایران از لحاظ ساختار اجتماعی، کشوری ناهمگن است که گروه های مختلف قومی، نژادی، زبانی و مذهبی در آن زندگی می کنند و نظیر برخی از همین گروه های قومی در کشورهای همجوار نیز سکونت دارند. از منظر مطالعات اجتماعی، برخی از نیروهای گریز از مرکز در ایران، به ویژه حواشی مرزها وجود دارند که می توانند در برخی از مواقع به عنوان کانون های بحران زا مطرح گردند. از دیگر سو، گروه های قومی متناظر در کشورهای همجوار از جمله اعراب و کردها در عراق، آذری ها در جمهوری آذربایجان و بلوچ ها در پاکستان، می توانند به عنوان کانون های

1. Geer

2. krigé

ایجاد تنش و بحران، مطرح باشند (فولر، ۱۳۷۲)^۱. بنابراین رابطه مستقیمی بین تحقق اراده مردم و امنیت و استحکام پایه‌های یک دولت-ملت وجود دارد. در دنیای مدرن اعتماد و التزام به اراده جمعی با استفاده از سازوکارهای نوین، عامل سرنوشت‌سازی در تمشیت امور است. اگر در گذشته سلیقه و انتخاب اکثریت جامعه از راه‌های خشونت بار و شورش‌های جمعی، مشخص می‌شد، امروزه صندوق رأی فیصله بخش تنازعات و حکمرانی اراده جمعی است و جایگزین حرکت‌های کور و خشونت‌های بزرگ شده است. در نگاه منطقه‌ای و بین‌المللی نیز، آنچه هدف‌گیری سیاسی و البته اقتصادی و نظامی قدرت‌های جهانی در شیوه تعامل با ایران را تعیین می‌کند، میزان حمایت و مقبولیت مردمی از حاکمیت مستقر است.

در زمینه ائتلاف نیز، بایب‌دیش پارلمان و تشکیل قوه مقننه در نظام سیاسی ایران، زمینه‌ای فراهم شد تا گروه‌ها و جریانات گوناگون سیاسی برای ورود به مجلس به فعالیت، ائتلاف یا انشعاب دست بزنند. لذا برای در دست گرفتن و استفاده از قدرت قانون‌گذاری از صدر مشروطه تا کنون در ایران، شاهد شکل‌گیری و فعالیت احزاب گوناگون بوده و می‌توان گفت که مجلس در ایران، زمینه مهمی برای شکل‌گیری تحزب است (شمسینی غیاث‌وند، ۱۳۸۷). هرچند عمر ائتلاف گروهی حزبی یا پارلمانی، کوتاه‌تر از حزب است با این حال از حیث طولانی بودن عمر ائتلاف‌ها، می‌توان از ائتلاف موقتی، پایداری متوسط و دائمی سخن گفت. ائتلاف موقتی معمولاً برای کسب امتیازات انتخاباتی ایجاد می‌شود. ائتلاف پایداری معمولاً به صورت جبهه احزاب ظاهر می‌شود و هدف آن صرفاً کسب امتیازات موقتی نیست. ائتلاف دائمی سرانجام موجب ذوب اجزای تشکیل‌دهنده ائتلاف در درون واحدی کلی‌تر می‌شود. از حیث ماهیت نیز ائتلاف به سه نوع اساسی تقسیم می‌شوند یکی ائتلاف انتخاباتی که به شکل معرفی کاندیداهای مشترک تجلی پیدا می‌کند. دوم، ائتلاف پارلمانی که ائتلاف گروه‌ها و جناح‌های داخلی پارلمان‌ها بر سر موافقت یا مخالفت با دولت یا مسائل خاص دیگر است و سوم، ائتلاف‌های حکومتی که همکاری احزاب سیاسی در اداره امور کشور یعنی در درون قوه مجریه است. این ائتلاف‌ها آثاری دارد که معمولاً سبب می‌شوند اعتدال در زندگی سیاسی به وجود آید، از افراط‌گرایی چپ و راست جلوگیری کرده در نتیجه احزاب میانه‌رو جایگاه مستحکم‌تری پیدا کنند (بشیریه، ۱۳۸۶). در عرصه سیاست

1. foulter

داخلی کشورها نیز، ائتلاف احزاب و جناح‌های سیاسی یک امر مرسوم است. این مسئله به ویژه در نظام‌های سیاسی پارلمانی که دولت از درون پارلمان بیرون می‌آید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از آنجا که در نظام سیاسی پارلمانی، حزبی که اکثریت کرسی‌های مجلس را به دست می‌گیرد خود بخود دولت را تشکیل می‌دهد، احزابی که از آن جایگاه سیاسی، برای کسب اکثریت برخوردار نیستند برای بدست گرفتن قدرت اجرایی با سایر احزابی که از نظر ایدئولوژی نزدیکی بیشتری با آنها دارند ائتلاف می‌کنند. این ائتلاف ممکن است قبل از برگزاری انتخابات و در دوران مبارزات انتخاباتی شکل بگیرد یا این که بعد از برگزاری انتخابات و مشخص شدن تعداد کرسی‌های احزاب (همشهری، ۱۳۸۶).

اکبری و فخاری (۱۳۹۶) در تحقیقی نقش قومیت و هویت قومی^۱ را بر رفتار انتخاباتی شهروندان بجنوردی بررسی کرده‌اند. این مطالعه روی ۳۶۷ نفر از شهروندان بجنوردی اقوام مختلف اجرا شد. نتایج حاکی از آن بود که الگوی رأی دهی قومی، ۳۴/۷ درصد است. همچنین میانگین هویت قومی پاسخگویان ۵۸/۶ است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در مدل نهایی رگرسیونی چند متغیره، متغیرهای مطالبات قومی، احساس مشروعیت نظام سیاسی و هویت قومی، رابطه معنی دار با الگوی رأی دهی قومی داشته‌اند.

نوابخش و فرهادیان (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی جامعه‌شناختی نقش و جایگاه قومیت در رفتار انتخاباتی پرداخته‌اند. پرسش اصلی این پژوهش چگونگی رفتار انتخاباتی قوم بختیاری است که با روش تحقیق اسنادی و کیفی و از تکنیک مصاحبه استفاده شده است. نتایج حاصل از یافته‌های مصاحبه نشان می‌دهد عواملی چون ساختارهای قومی و مؤلفه‌های قومی، نیای مشترک، زبان، سرزمین و آداب و رسوم نقش و رابطه معناداری با رفتار انتخاباتی دارند. به عبارتی مصاحبه شوندگان عوامل مذکور را مؤثر بر جهت دهی آرای خود دانسته‌اند.

لارس، اریک^۲ و همکاران (۲۰۱۲) با مطالعه انتخابات در ۱۱۸ کشور این نتیجه را یادآور می‌شوند که برخلاف تصور عمومی، انتخابات در یک فرایند بلند مدت، زمینه و عامل گسترش خشونت سیاسی نبوده است. آنها انتخابات را حتی در جوامع متکثر، مکانیزم مناسبی برای کنترل

1. Ethnic identity
2. lars- Erik and Cederman

خشونت و دستیابی به فرآیندهای مسالمت آمیز کسب مشروع قدرت سیاسی و پیوند در آن جامعه می‌دانند

عباس زاده فتح آبادی (۱۳۹۹) در مقاله ای به مؤلفه‌های اجتماعی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران به چگونگی تأثیر عادلانه تر شدن مشارکت سیاسی اعضا جامعه ایران در تقویت یا گرایش آنان نسب به هویت ملی خود و تحکیم آن پرداخته است. به طور کلی در این پژوهش این گونه عنوان شد که به رسمیت شناخته شدن حق مشارکت سیاسی افراد جامعه از سوی نظام سیاسی، ارتباط اساسی میان گرایش و تعلق خاطر آنان به هویت ملی دارد. به عبارتی دیگر هنگامی که مردم مجال مشارکت فعالانه در فرایند سیاسی را یافته و بتوانند با اطمینان، خواسته‌های خود را از طریق نهادهای مدنی به نظام سیاسی انتقال دهند و حکومت نیز به خواسته‌های آنان در فرایند سیاستگذاری توجه نمایند، اعتماد و اعتقاد اعضای جامعه نسبت به کشور و هویت ملی شان افزایش می‌یابد و این مساله به افزایش مشارکت سیاسی مردم و تحکیم هویت ملی آن جامعه کمک می‌کند. همچنین توجه بیشتر دولت جمهور اسلامی به مسئله مشارکت نهادها و فعالان مدنی در فرایند -های سیاسی و اعطاء فرصت برابر به همه طیف‌ها و گروه‌ها سیاسی و مدنی می‌تواند در تأمین روابط حکومت و جامعه و افزایش همکاری میان آن‌ها و گسترش آرامش و همبستگی ملی نقش مؤثری ایفا نماید و لذا امکان تهدیدات خارج از مرزهای کشور را کاهش دهد.

یک نظر سنجی که مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران در فروردین ماه ۱۴۰۰ انجام داد، از پاسخ دهندگان پرسیده شد که چه موضوع‌هایی باید در رأس دستور کار دولت بعدی قرار گیرد؟ تقریباً ۱۰ درصد از پاسخ دهندگان، به امنیت ملی، به عنوان اولویت اصلی اشاره کرده اند و نشان دادند که برخی از چهره‌های نظامی، در صورت کاندیدا شدن، نمی‌تواند برای جلب نظر رأی دهندگان به موضوع امنیت ملی، به عنوان محور تخصص خود تکیه کنند. در همین راستا، ۳۱ درصد از پاسخ دهندگان به نظر سنجی یاد شده، بر این نظر بودند که عدالت باید در اولویت کار باشد (باتمانقلیح، ۲۰۲۱).^۱

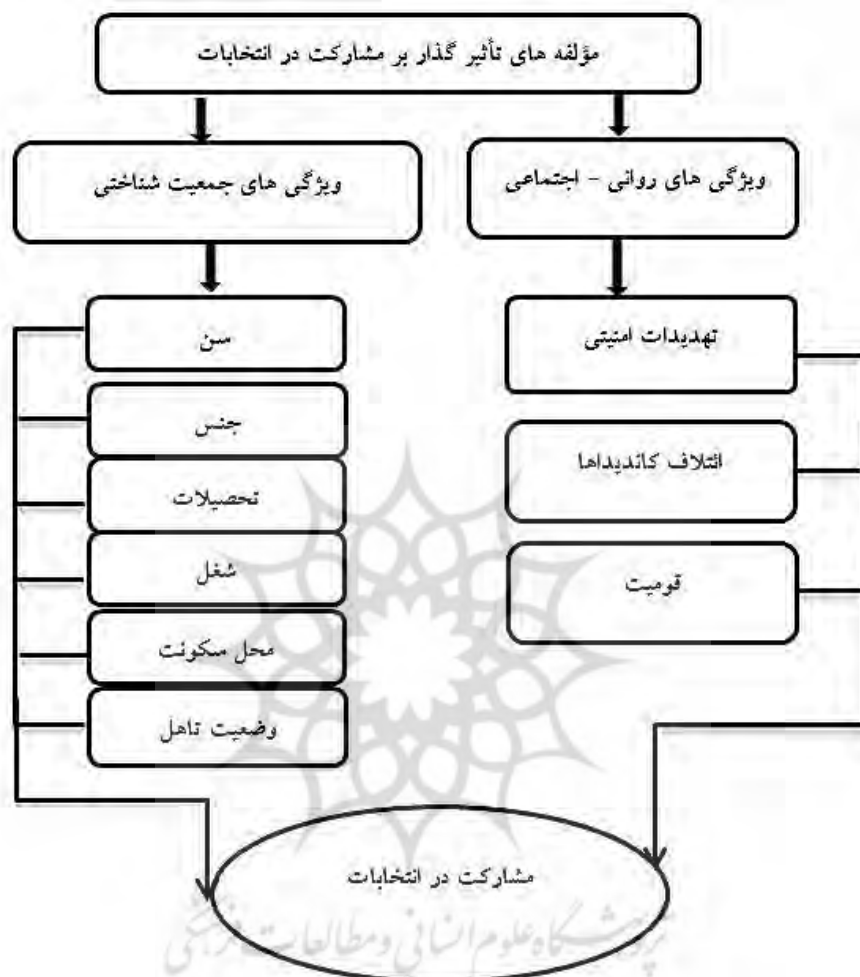
با توجه به مطالب ذکر شده، در بررسی مشارکت انتخاباتی مردم شهرستان‌های بویراحمد و دنا در استان کهگیلویه و بویراحمد، ضمن بررسی سابقه ادوار مختلف انتخابات به

1. Batmanghelidj

ویژه انتخابات مجلس، نشان دهنده این است که به جز دوره اول انتخابات در سال ۱۳۵۸، که به دلیل نوپا بودن انقلاب و عدم استقرار کامل حاکمیت در کشور، مشارکت مردم استان ۴۶/۵۶ درصد بود که نسبت به دوره‌های بعدی انتخابات، مشارکت پایینی محسوب می‌شود ولی در ادوار بعدی انتخابات، میزان مشارکت مردم این خطه از سرزمین، در مقایسه با سایر استان‌های کشور دارای رتبه‌های اول تا پنجم می‌باشد. همچنین بررسی پیشینه انتخاباتی این منطقه نشان می‌دهد در بعضی از دوره‌ها، خلاف پیش‌بینی‌های بعمل آمده با نتایج غیرمنتظره همراه بوده است. گاهی نظر سنجی‌ها و بازدیدهای میدانی، گویای این مطلب است که اقبال مردمی تا روزهای نزدیک به برگزاری انتخابات به سمت یک کاندیدا متمایل است، اما به یکباره سمت وسوی آراء مردمی به سمت کاندیدی دیگری معطوف شده و رقیب، پیروز میدان معرفی می‌شود. پدیده‌ای شبیه سونامی که اصطلاحاً به انبوه خلق یا موج جمعیتی مشهور شده است. به دفعات در جریان برگزاری انتخابات، نارضایتی، تعارضات و اختلافات ایلی - طایفه‌ای و حتی حزبی بوجود آمده و جامعه وارد تنش و درگیری شده است. لذا هرچند در خصوص بررسی مشارکت مردم این منطقه در انتخابات و کنش‌های جمعی رأی دهندگان، تلاش‌هایی صورت پذیرفته است ولی غالباً عاری از کاستی نبوده و در اعتماد به این تحقیقات می‌بایست احتیاط بیشتری کرد. این پژوهش درصدد است به بررسی و شناخت متغیرهای مؤثر بر مشارکت زنان و مردان بالای هیجده سال شهرستان‌های بویراحمد به مرکزیت یاسوج و شهرستان دنا به مرکزیت شهرسی سخت در استان کهگیلویه و بویراحمد با تأکید بر انتخابات مجلس شورای اسلامی در اسفند ماه سال ۱۳۹۸ بپردازد.

مدل نظری تحقیق

بر اساس نظرات اندیشمندان حوزه جامعه‌شناسی، عوامل متعددی در مشارکت سیاسی به طور عام و شرکت در انتخابات به طور خاص دخیل هستند که با توجه به جمع‌بندی آنها، به دو دسته از این ویژگی‌ها در قالب مدل نظری زیر اشاره می‌شود.



الگوی شماره ۱. مدل نظری تحقیق - مؤلفه‌های تأثیر گذار بر مشارکت در انتخابات

روش پژوهش

پژوهش حاضر، با رویکرد کمی و با استفاده از روش پیمایشی انجام گرفت. از لحاظ هدف جزو تحقیقات کاربردی محسوب می‌شود. جامعه آماری این پژوهش در زمان انتخابات یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی در اسفندماه ۱۳۹۸، ساکنین بالای ۱۸ سال شهرستان‌های

بویراحمد و دنا، در استان کهگیلویه و بویراحمد، با جمعیتی بالغ بر ۲۶۰ هزار نفر بود که با استفاده از فرمول آماری کوکران و با سطح اطمینان ۹۵ درصد، حجم نمونه ای برابر با ۳۸۴ نفر از افراد، طبقات و قشرهای مختلف اجتماعی بدست آمد. با توجه به ماهیت موضوع، ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه می باشد که برای دست یابی به روایی قابل قبول، در اختیار استادان دانشگاه، صاحب نظران و متخصصین مربوطه قرار گرفت. همچنین برای اطمینان از پایایی ابزار تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. برای دست یابی به آن، تعداد ۳۰ عدد پرسشنامه به عنوان نمونه بین گروه آزمایشی توزیع گردیده و پس از جمع آوری پاسخنامه ها، نتایج زیر کسب شد.

جدول شماره ۱. محاسبه ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای مستقل و وابسته

ردیف	متغیر	میزان آلفای کرونباخ
۱	ائتلاف کاندیداها	۰/۸۸
۲	وابستگی قومی	۰/۷۶
۳	تهدیدات خارجی	۰/۹۳
۴	مشارکت در انتخابات	۰/۸۴

جهت توزیع پرسشنامه و جمع آوری اطلاعات، در ابتدا با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، از بین مناطق ۲۰ گانه شهرستان بویراحمد، ۱۰ منطقه و از هر منطقه، ۵ محله و از هر محله، ۲ کوچه بعنوان نمونه انتخاب شدند. همچنین از میان مناطق ۸ گانه شهرستان دنا، ۴ منطقه و از هر منطقه، ۲ محله و از هر محله ۱ کوچه بعنوان نمونه انتخاب شده و پرسشنامه بین ساکنین بالای هیجده سال توزیع گردید تا کل افراد جامعه شانس برابری برای حضور در نمونه گیری داشته باشند. لازم به ذکر است تمامی مراحل این نمونه گیری به صورت تصادفی انجام شده است. در تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار Spss و جهت طراحی مدل ها و الگوها از نرم افزار Amos استفاده گردید.

جدول شماره ۲. تعاریف عملیاتی (مفاهیم، ابعاد، شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق)

متغیر	ابعاد	مؤلفه	سوالات (تا چه میزان)
ائتلاف کاندیدها	الف- اشتراک فکری و سیاسی ب- اشتراک منطقه ای- جغرافیایی	۱- اصل‌حطلب یا اصول‌گرا بودن ۲- همشهری و هم ولایتی بودن	۱- دیدگاه‌ها و سلاطین جناحی و سیاسی شما تا چه میزان درانتخاب نامزد مورد نظر تان موثر بوده است؟ ۲- در گزینه ائتلاف کاندیدها به چه میزان به همشهری و هم محله ای بودن توجه داشته اید؟ ۳- خروجی ائتلاف کاندیدها هرکسی باشد به او رأی می‌دهم. ۴- ائتلاف کاندیدها در شرکت من
وابستگی ایلی	الف- نسبت ایلی- طایفه‌ای داشتن	۱- پیوند نسبی، سببی ۲- محل زندگی ۳- گویش و لهجه مشترک	۱- ارتباطات خویشاوندی با کاندیدای مورد نظر، در انتخاب شما، نقش داشته است؟ ۲- درانتخاب کاندیدها انتساب ایلی و هم طایفه ای بودن از اولویت‌های من است؟ ۳- هم زبانی از اولویت‌های من برای انتخاب کاندیدای مورد نظر است. ۴- شایستگی کاندیدها اولویت شما برای مشارکت در انتخابات و طرفداری از یک کاندید است؟
تهدیدات امنیتی - نظامی	الف- تهدید به حمله ب- محاصره اقتصادی ج- نفی مشروعیت انتخابات د- تبلیغات رسانه	۱- مشارکت سیاسی ۲- تلاش برای پیشرفت کشور ۳- انتخابات پرشور اقتدار بیشتر	۱- با در نظر گرفتن تهدیدات امنیتی خارجی و داخلی، تا چه میزان خود را موظف به شرکت در انتخابات می‌دانید؟ ۲- یکی از راه‌های مهم آبادانی، پیشرفت و ثبات کشور در مقابل تهدیدات خارجی شرکت در انتخابات است؟ ۳- از طریق مشارکت در انتخابات می‌توان پله‌های ترقی فردی و اجتماعی را طی کرد؟ ۴- شرکت در انتخابات باعث اقتدار نظام

فرضیه‌های اصلی پژوهش

- میزان وابستگی ایلی و طایفه ای شهروندان، بر میزان مشارکت آنها در انتخابات تأثیر دارد.
- ائتلاف کاندیداها با هم بر میزان مشارکت مردم در انتخابات تأثیر دارد.
- میزان وجود تهدیدات امنیتی داخلی و خارجی بر میزان مشارکت مردم در انتخابات تأثیر دارد.

یافته‌ها

اینجا در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود.

جدول شماره ۳. توزیع فراوانی ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان

درصد	فراوانی	وضعیت پاسخ گو	ویژگی‌های جمعیت شناختی
۴۴/۳	۱۷۰	زن	جنسیت
۵۵/۷	۲۱۴	مرد	
۱۸/۲	۷۰	کمتر از ۲۴ سال	سن
۲۹/۷	۱۱۴	۲۵ تا ۳۴ سال	
۳۱/۰	۱۱۹	۳۵ تا ۵۰ سال	
۲۱/۱	۸۱	بالاتر از ۵۰ سال	وضعیت تأهل
۲۹/۲	۱۱۲	مجرد	
۷۰/۸	۲۷۲	متاهل	سطح تحصیلات
۵/۵	۲۱	بی سواد	
۱۰/۹	۴۲	سیکل	
۱۴/۶	۵۶	دیپلم	
۳۷/۲	۱۴۳	فوق دیپلم و لیسانس	
۳۱/۸	۱۲۲	فوق لیسانس و بالاتر	
۶۶/۹	۲۵۷	شهر	محل سکونت
۳۳/۱	۱۲۷	روستا	
۱۶/۴	۶۳	بیکار	وضعیت اشتغال
۱۴/۸	۵۷	شاغل	
۲۲/۱	۸۵	شغل آزاد	
۳۱/۸	۱۲۲	کارمند دولت	
۱۴/۸	۵۷	شغل خصوصی	

جدول شماره ۳. توزیع فراوانی ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان

ویژگی‌های جمعیت شناختی	وضعیت پاسخ گو	فراوانی	درصد
درآمد	تا ۱ میلیون تومان	۶۳	۱۶/۴
	۱ تا ۳ میلیون تومان	۵۶	۱۴/۶
	۳ تا ۵ میلیون تومان	۱۱۳	۲۹/۴
	۵ تا ده میلیون تومان	۱۰۹	۲۸/۴
	ده میلیون به بالا	۴۳	۱۱/۲

همان گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، توزیع فراوانی جنسیت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که از ۳۸۴ نفر از پاسخگویان این پژوهش، ۱۷۰ نفر معادل ۴۴/۳ درصد زن و ۲۱۴ نفر معادل ۵۵/۷ درصد مرد بوده‌اند. ۷۰ نفر معادل ۱۸/۲ درصد کمتر از ۲۴ سال، ۱۱۴ نفر معادل ۲۹/۷ نفر ۲۵ تا ۳۴ سال، ۱۱۹ نفر معادل ۳۱ درصد ۳۵ تا ۵۰ سال و ۸۱ نفر معادل ۲۱/۱ درصد، بالاتر از ۵۰ سال بوده‌اند. ۱۱۲ نفر معادل ۲۹/۲ درصد مجرد و ۲۷۲ نفر معادل ۷۰/۸ درصد متأهل بوده‌اند. ۲۱ نفر معادل ۵/۵ درصد بی سواد، ۴۲ نفر معادل ۱۰/۹ درصد سیکل، ۵۶ نفر معادل ۱۴/۶ درصد دیپلم، ۱۴۳ نفر معادل ۳۷/۲ درصد فوق دیپلم و لیسانس و ۱۲۲ نفر معادل ۳۱/۸ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند. ۲۵۷ نفر معادل ۶۶/۹ درصد شهر نشین و ۱۲۷ نفر معادل ۳۳/۱ درصد روستا نشین بوده‌اند. ۶۳ نفر معادل ۱۶/۴ درصد بیکار، ۵۷ نفر معادل ۱۴/۸ درصد شاغل، ۸۵ نفر معادل ۲۲/۱ درصد دارای شغل آزاد، ۱۲۲ نفر معادل ۳۱/۸ درصد کارمند دولت و ۵۷ نفر معادل ۱۴/۸ درصد دارای شغل خصوصی بوده و ۶۳ نفر معادل ۱۶/۴ درصد درآمد کمتر از ۱ میلیون تومان، ۵۶ نفر معادل ۱۴/۶ درصد بین یک تا سه میلیون تومان، ۱۱۳ نفر معادل ۲۹/۴ درصد سه تا پنج میلیون تومان، ۱۰۹ نفر معادل ۲۸/۴ درصد، پنج تا ده میلیون تومان، ۴۳ نفر معادل ۱۱/۲ درصد بالاتر از ده میلیون تومان درآمد داشته‌اند.

آمار استنباطی

جدول شماره ۴. آزمون نرمالیتی کولموگروف اسمیرنوف و میانگین و واریانس شاخص مرکزی

آزمون نرمالیتی	کولموگروف اسمیرنوف		شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی	
	آماره‌ها	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین و واریانس
ائتلاف کاندیداها	۳/۱۸	۳۸۳	۰/۰۰۰۱	۳/۶۱ ۱/۱۹
وابستگی قومی	۳/۴۹	۳۸۳	۰/۰۰۰۱	۳/۶۶ ۱/۰۷
تهدیدات خارجی	۳/۵۳	۳۸۳	۰/۰۰۰۱	۲/۱۷ ۱/۴۷
مشارکت سیاسی	۱/۸۴	۳۸۳	۰/۰۲	۰/۷۶۸ ۰/۸۷۶

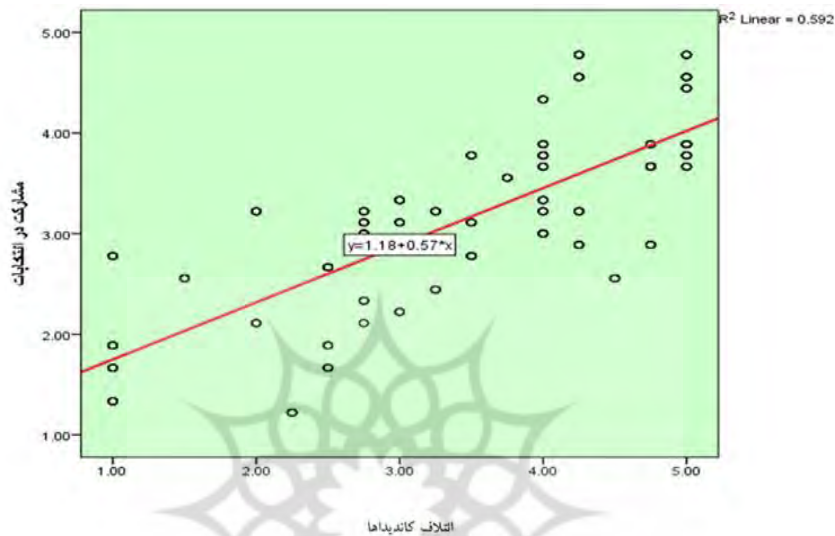
با توجه به آزمون نرمالیتی جدول شماره ۴، در تمامی متغیرهای تحقیق، سطح معنی داری کمتر از (۰/۰۵) است. ائتلاف کاندیداها ۰/۰۰۰۱؛ وابستگی قومی و قبیله ای ۰/۰۰۰۱؛ تهدیدات خارجی ۰/۰۰۰۱ و مشارکت در انتخابات ۰/۰۲ که بصورت غیر نرمال توزیع شده اند. لذا به دلیل غیر نرمال بودن توزیع داده‌ها، جهت سنجش میزان همبستگی بین متغیرها، از آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن استفاده می‌نماییم.

جدول شماره ۵. آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن برای فرضیه ائتلاف کاندیداها

آزمون همبستگی				
رتبه ای اسپیرمن	مشارکت در انتخابات	مشارکت در انتخابات		ائتلاف کاندیداها
		میزان همبستگی	۱,۰۰۰	۰,۷۸۳**
تعلقات مذهبی	میزان همبستگی	سطح معنی داری	۰	۰,۰۰۱
		تعداد	۳۸۴	۳۸۴
مشارکت	میزان همبستگی	سطح معنی داری	۰,۰۰۱	۰,۰۰۰
		تعداد	۳۸۴	۳۸۴

با توجه به اینکه داده‌های تحقیق بصورت غیر نرمال توزیع شده اند جهت سنجش میزان همبستگی بین متغیرها، از آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن استفاده می‌نماییم. لذا با توجه به خروجی نرم افزار spss، از آزمون رتبه ای اسپیرمن فوق، سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و حاکی از ارتباط معنی دار بین ائتلاف کاندیداها به عنوان متغیر مستقل و مشارکت در انتخابات به عنوان متغیر وابسته است. همچنین میزان همبستگی ۰/۷۸۳

گزارش شده که نشان از این دارد که همبستگی بسیار قوی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود دارد. ولذا این فرضیه تأیید می‌شود. در نمودار خطی رگرسیونی زیر نیز مشاهده می‌کنیم که رابطه مستقیم و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.

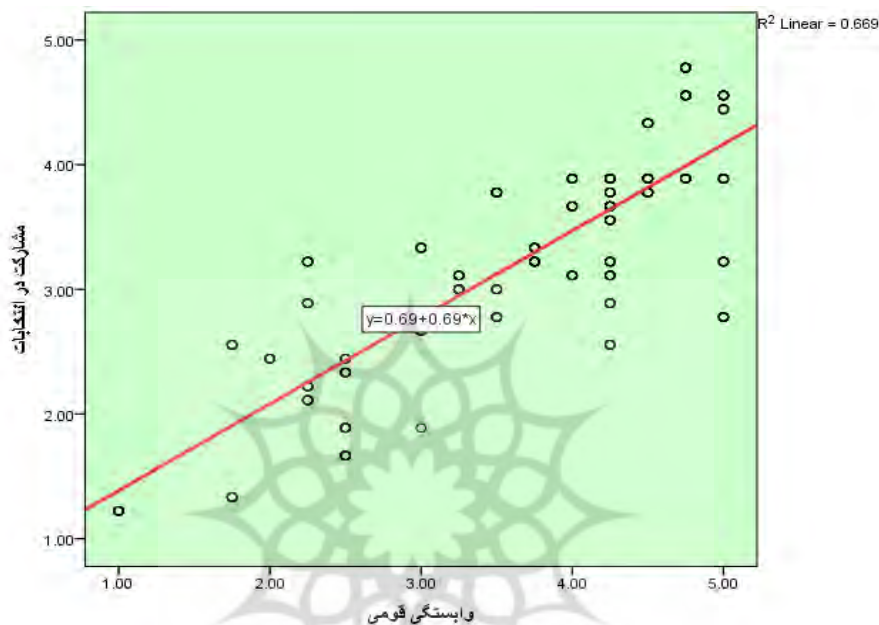


نمودار شماره ۱. خط رگرسیونی میزان ائتلاف کاندیداها با هم بر مشارکت مردم در انتخابات جدول شماره ۶. آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن برای فرضیه وابستگی ایلی - طایفه ای

وابستگی قومی	مشارکت در انتخابات		مشارکت در انتخابات	رتبه ای اسپیرمن
.۷۸۵**	۱,۰۰۰	میزان همبستگی		
.۰۰۱	۰	سطح معنی داری		
۳۸۴	۳۸۴	تعداد		
۱,۰۰۰	.۷۸۵**	میزان همبستگی	وابستگی قومی	
.	.۰۰۱	سطح معنی داری		
۳۸۴	۳۸۴	تعداد		

با توجه به خروجی نرم افزار SPSS، از آزمون رتبه ای اسپیرمن فوق، سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و حاکی از ارتباط معنی دار بین وابستگی قومی، ایلی و مشارکت در انتخابات است. همچنین میزان همبستگی ۰/۷۸۵ گزارش شده که نشان

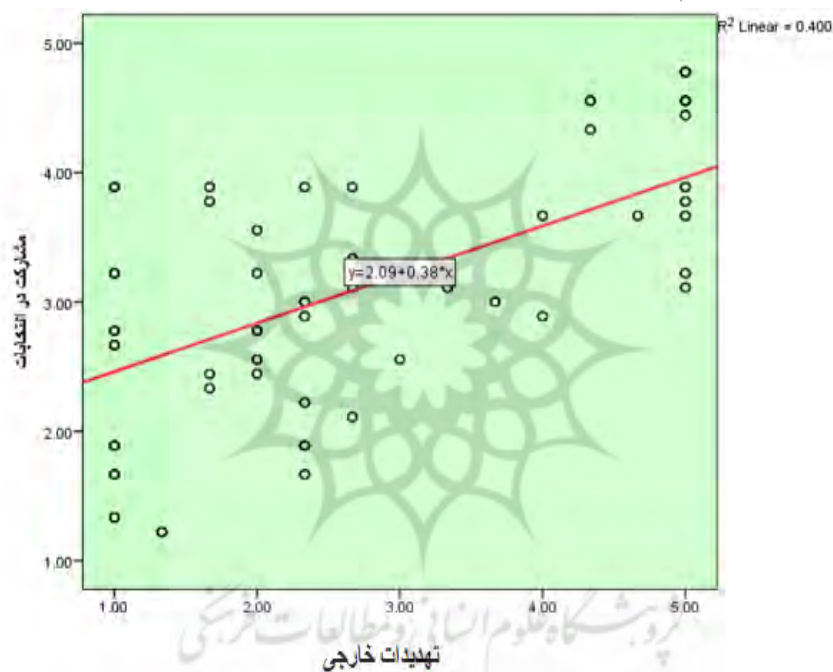
از این دارد که همبستگی بسیار قوی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود دارد. ولذا این فرضیه تأیید می‌شود. در نمودار خطی رگرسیونی زیر نیز مشاهده می‌کنیم که رابطه مستقیم و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.



نمودار شماره ۲. خط رگرسیونی میزان وابستگی ایلی - طایفه ای بر مشارکت مردم در انتخابات جدول شماره ۷. آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن برای فرضیه تهدیدات امنیتی - انتظامی

مشارکت در انتخابات		تهدیدات امنیتی	
میزان همبستگی	۱,۰۰۰	۰.۵۷۷	مشارکت در انتخابات
سطح معنی داری	.	۰.۰۰۱	
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	
میزان همبستگی	۰.۵۷۷	۱,۰۰۰	جامعه پذیری سیاسی
سطح معنی داری	۰.۰۰۱	.	
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	

باتوجه به خروجی نرم افزار SPSS، از آزمون رتبه ای اسپیرمن فوق، سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱ گزارش شده است که از مقدار ۰/۰۵ کوچک تر بوده و حاکی از ارتباط معنی دار بین تهدیدات امنیتی به عنوان متغیر مستقل و مشارکت در انتخابات به عنوان متغیر وابسته است. همچنین میزان همبستگی ۰/۵۷۷ گزارش شده که نشان از این دارد که همبستگی قوی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود دارد و لذا این فرضیه نیز تأیید می شود. در نمودار خطی رگرسیونی نیز مشاهده می کنیم که رابطه مستقیم و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد.



نمودار شماره ۳. خط رگرسیونی میزان تهدیدات امنیتی داخلی و خارجی بر مشارکت در انتخابات

نتیجه گیری

پژوهش حاضر، با هدف بررسی، شناخت و تعیین عوامل مؤثر بر میزان مشارکت انتخاباتی مردم شهرستان های بویراحمد و دنا انجام گرفت. نتایج پژوهش، حاکی از تأیید فرضیات سنجش شده دارد. بیشترین تأثیر، به ترتیب به نقش متغیر وابستگی ایلی و طایفه ای کاندیداها به میزان

۰/۷۸۵، متغیر ائتلاف کاندیداها با هم، به میزان ۰/۷۸۳ و تهدیدات امنیتی داخلی و خارجی بر کشور و منطقه به میزان ۰/۵۷۷، بر مشارکت مردم این دو شهرستان در انتخابات مجلس شورای اسلامی دارد. آنچه که از بررسی مجموع نظرات و دیدگاه‌های مشارکت سیاسی برداشت می‌شود این است که، عوامل مختلف و متفاوتی به صورت توأمان در رفتار رأی‌دهی افراد مؤثرند و تأکید صرف بر یک یا چند عامل نمی‌تواند بیان‌کننده علت واقعی انتخاب افراد باشد. بنابراین نظریات و الگوهای مشارکت سیاسی تلفیقی، توانایی بیشتری برای پاسخ به فرضیات مطرح شده دارند. لذا با مرور نظریات مطرح شده در این پژوهش می‌توان گفت با توجه به دیدگاه‌های جامعه‌شناختی، گرایش‌های سیاسی افراد در انتخابات متأثر از شرایط اجتماعی و محیطی فرد رأی‌دهنده می‌باشد. از بعد روانشناختی، مطابق دیدگاه روانی-سیاسی مکتب شیکاگو، ویژگی‌های روحی و روانی فرد، تجربیات گذشته و شیوه قضاوت فرد رأی‌دهنده در امر مشارکت سیاسی مؤثر می‌باشد. متناسب با دیدگاه شناختی، شکل‌گیری طرحواره ذهنی افراد از محیط پیرامون خود، بر مشارکت سیاسی و انتخاباتی افراد اثر می‌گذارد. همچنین مطابق نظر اینگلهارت، رفع نیازهای فرامادی پس از رفع نیازهای مادی، باعث انگیزه مشارکت سیاسی و انتخاباتی مردم می‌شود. همچنین یافته‌های پژوهش مذکور، با یافته‌های تحقیقات اکبری و فخاری (۱۳۹۶)، قدسی (۱۳۸۹)، فولر (۱۳۷۲)، عباس‌زاده فتح‌آبادی (۱۳۹۹)، اکبری و فخاری (۱۳۹۶)، نوابخش و فرهادیان (۱۳۹۵) و لارس، اریک و همکاران (۲۰۱۲) همسو می‌باشند. تأیید این فرضیات نشان از سرمایه اجتماعی بالایی دارد که هنوز در استان کهگیلویه و بویراحمد و در جامعه مورد پژوهش وجود دارد و حفظ این سرمایه اجتماعی برای تصمیم‌گیرندگان جامعه ضروری است. در فرضیه تأثیر وابستگی‌های ایلی و طایفه‌ای به کاندیداها بر میزان مشارکت مردم در انتخابات، چنانچه از نتایج تحلیل مشخص است، این عامل یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در افزایش مشارکت انتخاباتی مردم این منطقه است. لذا باید در نظر داشت این کنش، در صورتی که در مسیرهای صحیح و آگاهانه سوق داده شود یک پشتوانه اصیل برای جامعه و حفظ انسجام ملی و سرزمینی است. اما در صورتی که در گزینش‌های انتخاباتی و کنش‌های سیاسی در ورطه تعصب و جانبداری قرار گیرد می‌تواند به ضرر دموکراسی، مشارکت آگاهانه و شایسته‌گزینی تمام شود. لذا کاندیداهایی که از پایگاه قومی و طایفه‌ای برخوردار هستند ممکن است بعد از انتخاب، به دلیل توجه بیشتر به منطقه، ایل، طایفه یا اشخاصی

خاص و عدم توجه موزون به بخش‌های دیگر حوزه انتخابیه، به مرور دچار افت اقبال عمومی شده و نهایتاً تأثیر منفی بر اعتماد عمومی جامعه و نیز میزان مشارکت مردم در انتخابات آتی شوند. لذا در نظر داشته باشند که در انجام وظایف و مسئولیت‌های خویش جانب عدالت، انصاف و شایسته‌گزینی را رعایت کرده، در عمل به اعتماد سازی بین خود و مردم گام برداشته و نسبت به شعارهای تبلیغاتی خود پایبند باشند. همچنین در خصوص ائتلاف بین کاندیداها که در این پژوهش نیز یکی از عوامل افزایش مشارکت مردم در انتخابات می‌باشد، باید توجه کرد که بسیاری از ائتلاف‌ها در ایران صرفاً برای پیروزی در انتخابات شکل گرفته و بعد از انتخابات نه تنها در همگرایی نیروهای سیاسی گسست به وجود آمده بلکه کینه، دشمنی و اختلاف بین این گروه‌ها افزایش می‌یابد. لذا در این زمینه نسبت به رعایت اصول، اشتراکات و پیامدهای آن باید دقت لازم را بعمل آورد. ایجاد بسترهای مساعدتر مشارکتی در ایران و عادلانه تر شدن مشارکت سیاسی اعضای جامعه، از جمله فرصت‌های مناسبی است که با ایجاد ذهنیت مثبت در سطح کشور می‌تواند در برانگیختن ایجاد انگیزه، افزایش اعتماد به نظام سیاسی و امید به آینده مؤثر افتد و در نتیجه موجب تقویت گرایش مردم نسبت به کشور خود شده و باعث جلوگیری از تهدیدات و برنامه‌های مداخله جویانه قدرت‌های خارجی شود. به عبارتی امنیت ملی و بین‌المللی در جامعه، در شرایطی ارتقا می‌یابد که جامعه بتواند به همبستگی اجتماعی دست یافته و نظام سیاسی نیز قادر به تبدیل همبستگی اجتماعی به همبستگی ساختاری باشد. در این شرایط نظام اجتماعی از ثبات، تعادل و امنیت مؤثری در داخل و نیز در مواجهه با دولت‌های خارجی برخوردار خواهد شد. جمهور اسلامی ایران از جمله کشورهاییست که بنیان قانون اساسی آن بر رأی و نظر مردم استوار است و نهادهای حاکمیتی آن، خود را برآمده از فرآیند اجماع مردم تلقی می‌کنند. بر این اساس، اعتماد مردم به نظام سیاسی یکی از مهمترین موضوعاتی است که باید مورد توجه حاکمیت قرار گیرد. در دوره کنونی که ایران در سیاست خارجی تحت فشار تحریم‌های غرب قرار دارد، وجود چالش‌های داخلی به خصوص در بعد اقتصادی، پرداختن به بحث اعتماد بین حاکمیت و شهروندان ضرورتی دوچندان داشته، نادیده گرفتن مسئله اعتماد سیاسی، می‌تواند ضمن تقویت شکاف بین دولت و ملت، موجب عدم حمایت و پشتیبانی مردم از مسئولان، عدم رعایت قوانین، عدم حمایت از برنامه‌های دولت، کاهش مشارکت سیاسی و سرایت بی‌اعتمادی به نهادها و سازمان‌ها دولتی و در موارد خیلی حاد، موجب

بحران مشروعیت شود. بنابراین جهت حفظ این سرمایه اجتماعی و جلوگیری از کاهش مشارکت اجتماعی علاوه بر موارد مذکور، پیشنهاد می‌شود ضمن توجه به عقاید و سلايق گوناگون در انتخابات، برپایی انتخابات سالم و بدون شائبه از طرف دولت ضروری بوده، از جانب کاندیداها نیز، ندادن وعده‌های خارج از توان و پی‌گیری و به فرجام رساندن وعده‌های داده شده می‌تواند بر میزان مشارکت مردم در انتخابات اثر مستقیم داشته باشد. مهندسین فرهنگی و متولیان اجتماعی نیز، ضمن برنامه ریزی برای آموزش‌ها و جامعه‌پذیری سیاسی مردم از طریق نهادهای رسمی و غیر رسمی، زمینه حضور احزاب و انجمن‌ها، افراد نخبه، متخصص و باتجربه را در عرصه انتخابات و فعالیت‌های سیاسی فراهم کنند. تا ضمن افزایش مشارکت مردم در انتخابات، این مشارکت به سمت آگاهی و عقلانیت بیشتر معطوف شده، از حالت کلیشه‌ای و تعصبات قومی و ایللی خارج شود.

محدودیت‌های پژوهش

- ۱- عدم انتشار آمار شرکت کنندگان در انتخابات ۱۳۹۸ مجلس شورای اسلامی به تفکیک شعب شهر و روستا، توسط مراجع مطلع و ذیصلاح مثل فرمانداری، ایجاد مشکلاتی نمود.
- ۲- مشکلات مربوط به نمونه‌گیری و تکمیل پرسشنامه.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- احمد لو، حبیب. (۱۳۸۱). بررسی رابطه میزان هویت ملی و قومی در بین جوانان تبریز. استاد راهنما، احمد فروغ، استاد مشاور، احمد رضایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- اکبری، حسین و فخاری، روح الله. (۱۳۹۶). نقش قومیت در رفتار انتخاباتی اجتماعات چند قومی، مورد مطالعه، شهرستان بجنورد. فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال بیست و هشتم، شماره پیاپی ۶۶، شماره (۲)، ۹۰ - ۷۱.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات کویر. بشیریه، حسین. (۱۳۸۶). جامعه شناسی سیاسی. چاپ دوازدهم، تهران: نشر نی. ۸-۲۰
- پالمر، مونتی؛ اشترن، الری گایل. (۱۳۷۲). نگرشی جدید به علم سیاست، ترجمه منوچهر شجاعی، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه، ۲۱.
- دارابی، علی. (۱۳۸۸). رفتار انتخاباتی در ایران؛ الگوها و نظریه‌ها. تهران: انتشارات سروش. ۷۰-۷۲.
- زارع، بیژن و روهنده، مجید. (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت اجتماعی، سیاسی مطالعه ای درباب شهروندان بالای ۱۸ سال شهر کرج. مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره نهم، پیاپی ۳۰، شماره (۲). ۶۴-۷۸
- شمسینی غیاثوند، حسن. (۱۳۸۷). مجلس و ائتلاف‌هایش، زمانه، شماره (۷۸).
- صباغیان، علی. (۲۶ خرداد ۱۳۸۶). مفاهیم ائتلاف چیست؟، همشهری، کد خبر ۲۴۴۱۵.
- عباس زاده فتح آبادی، مهدی. (۱۳۹۹). مؤلفه های اجتماعی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، مجموعه مقالات چهاردهمین همایش سالانه انجمن علوم سیاسی ایران، ایران و چشم اندازهای تحلیلی امر سیاسی: ایستادن در آستانه قرن نو خورشیدی - اسفندماه.
- عشایری، طاهای، عباسی، الهام و سلیمانی ساردو، احمد. (۱۳۹۴). تبیین جامعه شناختی عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی در انتخابات ملی. دوفصلنامه مطالعات انتخابات، سال چهارم، شماره (۱۰ و ۱۱)، ۵۹-۸۶.
- علی محمدی، محبوبه. (۱۳۹۱). مروری بر شکل گیری و ویژگی های برنامه های گفتگو محور انتخاباتی در تلویزیون، مطالعات انتخابات، سال اول، شماره (۱)، ۷۳-۹۰.
- عیوضی، محمد رحیم. (۱۳۸۲). «عبور از استبداد - انقلاب اسلامی و تاثیر احزاب سیاسی بر روند رفتار انتخاباتی». مجله زمانه، شماره (۱۵)، ۳۵-۴۲.
- فولر، گراهام. (۱۳۷۲). قبله عالم. ترجمه: عباس مخبر، تهران: نشر مرکز.
- قدسی، امیر. (۱۳۸۹). جایگاه سرمایه اجتماعی در بازتولید قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی. دوره ۸، شماره (۳۰)، ۱۳۱-۱۵۶.
- گر، تدرابرت. (۱۳۷۷). چرا انسان‌ها شورش می‌کنند. ترجمه: علی مرشدی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

نوابخش، مهرداد، فرهادیان، فروغ. (۱۳۹۵). بررسی جامعه شناختی نقش و جایگاه ۱۱۶ قومیت در رفتار انتخاباتی: مطالعه موردی قوم بختیاری». فصلنامه مطالعات سیاسی، سال نهم، شماره (۳۴)، ۱۹-۳۴.

Heywood, Andrew (2002). Politics, London, Pal grave.

Batmanghelidj, Esfandyar (2021). "Economic Distress and Voter Turnout in the Iranian Elections", 26.05.2021, available at:

Broadwell Wendell (2006). "Political participation", GEORGIA PERIMETER ROCKD ALE /NE-WTON CAMPUS.

Brown, Micheal, (1993). Ethnic and International and Security (New Jersey: Princeton university press). Covid-19 And An Election", Jun 28, 2021, available at:

Krige, john. (2010). Technological leadership and American soft power, soft power and US foreign policy, edited by inderjeetparmer and Michael cox, New York: Routledge.

Lars-Erik, Kristian Skrede, Gleditsch2, and Simon Hug (2012). "Elections and Ethnic: Civil War", Comparative Political Studies, 46(3) 387° 417.

